

Особливості електронних підручників

*Тютюнник Л. Ю.
Студентка 4 курсу
ПНПУ ім. В.Г.Короленка*

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії.

Розробка електронних підручників (ЕП) є одним з провідних напрямків діяльності вищих навчальних закладів, що освоюють дистанційне навчання (ДН). Розвиток ДН як за кордоном, так і в Україні відбувається під впливом освітніх тенденцій, які в останні роки отримали назву “мегатенденцій”. За даними ЮНЕСКО, до них належать: масовий характер і безперервність освіти; значимість освіти для придбання індивідом соціального статусу; орієнтація на освоєння людиною способів активної пізнавальної діяльності; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості та ін. Фундаментом навчального процесу при дистанційному навчанні є сучасна навчально-методична література, здійснена на новій основі. До комплексу навчально-методичної літератури входять: типові та робочі програми, електронні підручники, електронні навчальні посібники, словники та інша навчально-методична література.

Електронні підручники, навчальні посібники й інші електронні навчальні матеріали з окремих дисциплін або, принаймні, з окремих тем займають усе більше місце в освітній системі країни. Вони у великій кількості з'являються в Інтернеті, на дисках та інших накопичувачах. Проте відсутність теорії таких навчальних засобів призводить до ряду серйозних проблем. Так відсутня дефініція “електронний підручник”, не розроблені принципи його створення і використання в навчальному процесі. Серед дослідників немає єдиної точки зору щодо визначення поняття “електронний підручник”. Воно варіюється від таких як: “комп'ютерний додаток паперового підручника”, “гіпертекстовий аналог друкованого підручника” до більш розширених, що інтерпретують електронний підручник як “програмний засіб, який дозволяє представити для вивчення теоретичний матеріал, організувати тренінг і самостійну творчу роботу, допомагає студентам і викладачеві оцінити рівень знань за певною тематикою, а також містить необхідну довідкову інформацію”.

Розширена концепція електронного підручника запропонована О.О. Чортополоховим. На його думку, електронний підручник – це автоматизована навчальна система, що містить у собі дидактичні, методичні й інформаційно-довідкові матеріали, а також програмне

забезпечення, що дозволяє комплексно використовувати їх для самостійного здобуття та контролю знань [2].

Під електронним підручником розуміють комплексний засіб навчання, який структурує за допомогою комп'ютерних засобів навчальний матеріал для організації різних видів самостійної роботи і контролю досягнень тих, хто навчається.

Студенти, що навчаються дистанційно, більшу частину навчальної роботи виконують самостійно, знаходячись на значній відстані від викладача. Взаємодія між ними існує тільки опосередкована, з використанням інформаційних засобів. Виходячи з цього, електронний підручник для студентів, що навчаються дистанційно, має поєднувати у собі більш широкі функції і містити більше засобів активізації пізнання, ніж традиційний друкований підручник. Зміст, структура та форма ЕП повинні враховувати відірваність студента не тільки від викладачів та однокурсників, але часто й від культурних центрів, великих бібліотек.

Електронний підручник акумулює в собі всі основні дидактичні, методичні, наукові й інформаційно-довідкові матеріали, необхідні викладачам для підготовки і проведення занять, а також студентам – для самостійного вивчення навчальних тем або підготовки до занять, що проводяться під керівництвом викладача, і одержання додаткових інформаційно-довідкових відомостей з навчальної дисципліни. Крім того, він дозволяє студентам якісно вирішувати завдання самоконтролю засвоєння матеріалів з навчальної дисципліни, а викладачам – об'єктивно здійснювати поточний і підсумковий контроль успішності студентів.

Електронний підручник може інтегрувати в собі можливості різних педагогічних програмних засобів: навчальних програм, довідників, навчальних баз даних, тренажерів, контролюючих програм; він дозволяє використовувати як традиційні, так і новітні прийоми і форми навчання, застосовувати сучасні інформаційні технології для підвищення ефективності навчального процесу.

Електронний підручник являє собою сукупність освітньої інформації й інформаційних технологій, будучи при цьому одним із засобів організації взаємодії між суб'єктами навчального процесу (викладача і студента) на основі освітніх технологій.

У дисциплінарній моделі навчання, властивій очній системі навчання, інтерпретатором знань виступає викладач. При дистанційній формі інтерпретатором у більшій мірі є сам студент і тому до якості освітньої інформації і способам її презентації повинні пред'являтися підвищені вимоги.

Насамперед, це стосується електронних підручників і навчальних посібників, а також інформаційних баз і банків знань, довідкових і експертних систем, що використовуються у навчальних цілях. Представлена в них інформація повинна мати організацію і структуру, що

істотно відрізняється від поліграфічної. Це обумовлено як психофізіологічними особливостями сприйняття інформації з монітора, так і технологією доступу до неї.

Електронний підручник нового покоління має традиційні структурні елементи – основний текст, допоміжні тексти та позатекстові компоненти: апарат організації засвоєння, ілюстративний матеріал. Проте, завдяки електронній формі представлення навчального матеріалу в такому підручнику з'являється можливість використання основних дидактичних переваг гіпертекстової організації інформації (оперативність доступу до різноманітних інформаційних масивів; надійна система орієнтування та мультимедіа. Основою гіпертекстової структури електронного підручника є ієрархічне структурування навчального матеріалу, яке логічно передбачає розподілення його інформаційних одиниць, що мають умовно головне та підпорядковане значення і за допомогою гіперзв'язків поєднуються в смислове ціле.

Електронний підручник підтримує архітектуру навчання, містить навчальний матеріал, структурований за ступенем важливості інформації, поглиблення вивчення тощо. Для нього характерна відсутність детермінованої послідовності вивчення матеріалу. З іншого боку, електронний підручник інтегровано з навчальним середовищем, яке підтримує діяльнісний підхід до навчання. Бібліотека опорних конспектів електронного підручника виконує кілька функцій. По-перше, функція реальної дошки: за допомогою опорних сигналів може відбуватися пояснення викладачем певного фрагменту навчального матеріалу, як на реальній класній дошці. По-друге, функція довідника: бібліотека опорних конспектів використовується студентом для закріплення теоретичного матеріалу або як довідник, за допомогою якого він може швидко відновити в пам'яті необхідний фрагмент навчального матеріалу.

Електронний підручник не тільки пропонує задачі, а й забезпечує їх вирішення в інтерактивному режимі, що надає можливість реалізації якісного зворотного зв'язку з тими, хто навчається. Це дозволяє стимулювати їх пізнавальний інтерес та самостійність, створює умови для ефективної самооцінки, самокорекції та самонавчання, надає можливість ефективно реалізувати індивідуалізацію та диференціацію навчання, використовувати елементи проблемного навчання.

Список використаних джерел

1. Пальчук М. Підручник нового покоління - один із чинників підвищення якості освіти [Текст] / М. Пальчук // Професійно-технічна освіта. – 2008. – №2. – С.15–17.
2. Моргун О. М. Комп'ютерний підручник як новий дидактичний засіб [Текст] / О. М. Моргун, А. І. Підласий // Педагогіка і психологія. – 1994. – №1. – С.117–125.
3. Фіголь Н. Структура електронного навчального видання [Текст] / Н. Фіголь // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 7. – С. 29–31.